

Prisbelönad odling av ekologiskt ängssvingelfrö på Wapnö i Halland

Wapnös odling av 68 hektar ekologiskt ängssvingelfrö hör säkerligen till en av landets bästa. God växtnäring och omsorgsfull ogräsbekämpning är viktiga ingredienser i framgångsreceptet.

En underbar solvarm dag i midsommartid träffar jag Göte Nilsson, gårdsmästare på Wapnö utanför Halmstad. Vi har knappt hunnit börja prata om odlingen förrän han lyriskt utbrister:

– I dag rök ängssvingeln, klockan nio på morgonen, precis som den brukar. Det känns verkligen bra, nästan som magiska älvor som dansar över nejden.

Bästa odlingen 2004

Just röken – pollenmolnet – är karakteristiskt för ängssvingeln och ett tecken på att det råder goda betingelser för pollinering som borgar för en god skörd. Men det räcker inte bara med goda betingelser, odlingen måste skötas med största omsorg och det gör Göte Nilsson. Så bra att han lyckades med konststycket att vinna 2004 års fröpremiering i Södra Sveriges Frö- och Oljeväxtodlares regi. I hård konkurrens med konventionella odlingar.

Prisbelönad odling. Gårdsmästare Göte Nilsson gläder sig åt en del av Wapnös 68 hektar fröodling av ängssvingel. Inte ett ogräs så långt ögat kan nå.

Envar som odlar ekologiskt vallfrö inser att det är snudd på bragd att lyckas med detta konststycke. Förvisso har man lång erfarenhet av konventionellt ängssvingelfrö på Wapnö, men den första skörden ekologiskt tog man år 2002. Så det var tredje skörden som renderade i vandringspris och hedersbetygelser.

Som alla vet så går en lyckad odling inte att förklara i en enskild åtgärd utan här handlar det om att fånga helheten. Vi startar således logiskt och systematiskt med etableringen.

Etablering i olika grödor

– Vi har sått in i både korn, havre och hel-säd. Man får anpassa sig lite efter fältets och årets förutsättningar, konstaterar Göte Nilsson pragmatiskt.

Helsåd. Wapnö har sått in ängssvingel i helsåd med gott resultat.

Årets gröda såddes in i en helsädesblandning av korn och ärter och borde vara svårare att styra med kväve. Men så här långt ser det mycket bra ut. Wapnö tillämpar fördröjd sådd på cirka en månad. Under denna tid hinner man ogräsharva två till tre gånger. När man kommer fram till mitten av maj sås ängssvingeln med Tive Såjet, 18 kilo per hektar av sorten Sigmund.

– Det är viktigt att planera noga så att sista ogräsharvningen kan utföras samma dag som sådden. Annars riskerar man ogräsproblem, berättar Göte Nilsson.

Intensiv höstbehandling

Från att ha växt nere i dunkel fukt hela sommaren står ängssvingelplantorna på hösten inför en chockartad upplevelse. I augusti skördas helsäden; den huggs, strängläggs och ensilagehackas på samma dag. Plötsligt befinner sig plantan ute i torrt intensivt solljus. Nu ska man lyckas med konststycket att både driva på och hejda plantan. De små späda stråna får inte bli förvuxna, inte heller för svaga av kvävebrist eller ogräskonkurrens.

På Wapnö ogräsharvar och putsar man ängssvingeln upprepade gånger under hösten. Göte Nilsson betonar att första

ogräsharvningen inte får vara för hård. Man samlar materialet i strängar, pressar och för bort det från fältet. Fältet vältas och sen kommer flytgödselspridaren med en välbehövlig giva på cirka 20–30 ton nötflyt.

Nu är plantorna igång och måste putsas med jämna mellanrum enligt gräsklippningsprincipen. Cirka tre putsningar kan det bli. Inte för hårt under hösten men väl avvägt sista gången så att beståndet möter vintern en tvärhand hög.

Mellan putsningarna får ängssvingeln ytterligare 30 ton nötflyt. Den totala höstkvävegivan landar således på cirka 60 kilo per hektar.

Samma höstbehandling

Höstbehandlingsstrategin med ogräsharvningar och putsningar tillämpar man på Wapnö oavsett ängssvingelns ålder. Man menar att det behövs en uppruggning av plantorna och bortförsel av förna och material som kan störa plantans tillväxt av nya fräscha frögivande skott.

Lugnare vår och sommar

I mars månad, gärna på tjälen, är det åter dags för växtnäring. Med en veckas mellanrum körs det 20–25 ton per hektar nötflyt. Grödan växer sedan i lugn och ro, ofta i ganska rikligt med regn som västkusten är känd för.

I mitten av juni är det dags för handrensning av ogräs. Den sista men oerhört viktiga insatsen innan skörd. Fältet gås grundligt över till fots och ogräsen plockas för hand. Det räcker med en plockning.

– Det knepigaste ogräset, menar Göte Nilsson, är nog tisteln. Den har en otrolig förmåga att växa i kärva lägen.

Andra problemogräs som plockas ordentligt är hundäxing, baldersbrå och skräppa.

Skörd och kalluftstorkning

Andra halvan av juli brukar vara en bra tidpunkt för att tröska ängssvingeln. När det

närmar sig repmognad testar man vattenhalten och provtröskar. Vattenhalten kan i början ligga på 22–25 %, helt beroende på väderläget. Lyder prognosen på ostadigt väder gäller det att tröska när möjlighet ges. Råder det högtrycksläge kan man lugnt invänta lägre vattenhalter.

Torkningen görs i en planbottentork med kallluft

– Vi kanske investerar i tillskottsvärme framöver eftersom fröet framöver ska levereras vid 12 % vattenhalt, vilket är något lägre än tidigare, konstaterar Göte Nilsson.

Bra skörd – men framtiden?

Skördenivån de tre första åren med ekologisk ängssvingelodling har varierat kraftigt. År 2002 nådde man 880 kg/ha, 1 069 kg/ha år 2003 och år 2004 427 kg/ha. Sistnämnda skörd kanske relativt sett är den bästa. Den låg mer än 60 procent över andra odlingar i fröpremieringstävlingen. Nivån var låg 2004 på grund av torka i frösättningen och regn i tröskningen. År 2005 och 2006 blev skörden 511 kg/ha respektive ca 950 kg/ha.

Göte Nilsson ser med marknadsmässigt lugn på framtiden. Det är prisutvecklingen som avgör vilka grödor vi kommer satsa på framöver, säger han och fortsätter:

– Man gör inte strikt biologiska växtföljder nu för tiden utan det är marknaden och kossans mage som avgör.

Och det är väl en summering så god som någon från en gård med 900 kor varav 240 stycken mjölkas per timme i en gigantisk mjölkningskarusell med plats för 60 kor.

Fullt pollenartilleri. Här ryker ängssvingeln som är en korsbefruktare. Pollenmolnet borgar för en god pollinering och många fina frön till hösten.

FAKTA WAPNÖ

Växtodlingen: Knappt 1 400 hektar som till största delen är belägna i Vapnödalen norr om Halmstad. Jordarten är ganska mullfattig lätt- och mellanlera.

Ekologisk odling: 866 hektar odlas ekologiskt, varav 68 hektar ängssvingelfrö av sorten Sigmund. Andra grödor är höst-raps, vall och korn.

Animalieproduktion: 900 kor

Wapnö mejeri: Producerar tiotalet produkter, t.ex. mjölk, filmjölk, yoghurt och färskost, från gårdens kor.

Historia: Wapnö har anor från 1300-talet, läs mer på Wapnös hemsida: www.wapno.se

Wapnö har anor från 1300-talet.